

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KIRILGANLIK, FİNANSAL KRİZLERİN KAMU VE ÖZEL SERMAYELİ BANKALARA ETKİSİNİN SERMAYE YETERLİLİĞİ VE AKTİF KALİTESİ RASYOSU İLE TESPİTİ VE KARŞILAŞTIRILMASI (1990-2015 DÖNEMİ)

FRAGILITY IN TURKISH BANKING SECTOR, DETERMINATION AND COMPARISON OF FINANCIAL CRISES BY CAPITAL ADEQUACY AND ASSET QUALITY ANALYSIS OF PUBLIC AND PRIVATE EQUITY BANKING EFFECT (1990-2015 PERIOD)

*Ayşenur ALTINAY**

Süleyman BİLGİÇ†

ÖZ

Ekonomik krizler, finansal sistem içerisinde yer alan tüm birimlere tehdit oluşturarak makroekonomik düzeyde dengesizliklere neden olan ve önceden saptanması güç eğilimler olarak ortaya çıkmaktadır. Bankacılık sektörü, kriz dönemlerinde finansal yapıda karşılaşılan riskler ve dengesizlikler ile doğrudan etkileşim içinde olduklarından bankacılık sektörünün incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Bankacılık sektörünün finansal durumu ülkenin gelişimi ile doğrudan ilişkili olduğundan, sektörün izlenmesi kamu kesiminin izleyeceği politikalar açısından önemlidir.

Türk bankacılık sektörü günümüze kadar birçok finansal gelişme ve kriz dönemlerinin sebep olduğu finansal çöküntüler yaşamıştır. Çalışmada, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kamu ve özel sermayeli bankaların finansal performansları izlenmiştir. Araştırmaya dahil olan bankaların 1990 ve 2015 yılları arasındaki 26 yıllık dönemi kapsayan mali tablolarından alınan veri setleri ile oran analizleri yapılmıştır. Aktif kalitesi, sermaye yeterliliği, karlılık ve likidite rasyoları için tanımlayıcı istatistikler, Kruskal-Wallis Analizi, Mann Whitney U testi sonuçları incelenmiş ve ilgili rasyolar için kümeleme analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık Sektörü, Kırılganlık, Finansal Kriz, Oran Analizi, Kruskal-Wallis Analizi, Mann Whitney U Testi, Kümeleme Analizi

Jel Sınıflandırması: G01, G21, G32

ABSTRACT

The economic crisis at the macroeconomic level by creating a threat to the financial structure of all units in which are difficult to determine in advance the imbalances that reveal emerging trends. The banking sector in times of crisis and risks that are encountered in direct interaction with imbalances in the financial structure, since the examination of this sector is of great importance. At the same time, the financial situation of the sector the development of the country because it is directly related to the monitoring of the sector is important in terms of policies to be followed in the public sector.

When taken in the banking sector in our country until the present day financial crisis that is the cause of the financial collapse was marked by the development and many. In the study, the financial performance of public and private banks in the Turkish banking sector were monitored. Banks that were involved in the investigation of 26 years between 1990 and 2015, covering the period from the financial statements ratio analysis with data sets reviewed.

Descriptive statistics for asset quality, capital adequacy, profitability and liquidity ratios, Kruskal-Wallis Analysis, Mann Whitney U test results were examined and cluster analysis was performed for the related ratios.

Keywords: Banking Sector, Fragility, Financial Crisis, Ratio Analysis, Kruskal-Wallis Analysis, Mann Whitney U Test, Cluster Analysis

Jel Classification: G01, G21, G32

* Yrd.Doç.Dr., T.C. Uşak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimlere Fakültesi, İşletme Bölümü, ayşenur.altinay@usak.edu.tr

† Bilim Uzmanı

1.GİRİŞ

Finansal sistemin tarafları fon arz edenler (devlet, hane halkı, firmalar, yabancılar) ile fon talep edenlerdir (devlet, hane halkı, firmalar, yabancılar). Finansal sistem; ekonomik yapıda fon arz edenler, fon talep edenler, fon akışını sağlayan kurumlar, kullanılan araç gereçler ve düzenleyici hukuk kurallarından oluşmaktadır. Finansal piyasalar ise fon arz ve talebinin gerçekleştiği piyasalardır.

Sistem, birbirleri ile karşılıklı bağlı ve ilişkili parçaların bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Bir sistemin faaliyeti, o sistemin alt sistemleri arasındaki fonksiyonel bağlılığın bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bir sistemin başarılı çalışması, ancak alt sistemlerinin başarılı çalışması ile mümkündür. Ekonomik sistem, sistem yaklaşımı perspektifinden değerlendirildiğinde hem ekonomik sistemin hem de ekonomik sistemin diğer alt sistemlerinin faaliyetlerinin sürekliliği ve etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır (Afşar, 2007; Koçel, 2011: 249). Çağdaş ekonomik sistemlerde finansal sistem ekonomik sistemin önemli bir alt sistemidir. Finansal sistem içerisinde piyasalar aracılığıyla gerçekleştirilen fon transferi süreci sistemin başarılı çalışabilmesinde önemli bir paya sahiptir. Ekonomik açıdan faaliyetlerin geliştirilmesi ve devamlılığı için ihtiyaç duyulan para ve kredi bankalar aracılığıyla sağlandığı için bankalar finansal sistemde hayati öneme sahiptir.

Çalışmada, kamu sermayeli bankalar ile özel sermayeli bankaların finansal oranları arasında farklılık olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmakta, bankaların sermayelerine göre grup ortalamalarının grafiklere aktarılarak kriz dönemlerindeki değişimleri incelenmiştir.

Araştırmanın veri setini oluşturan özel ve kamu sermayeli bankaların tüm rasyolarının ortalamaları tek bir grafiğe aktarılıp genel durumu izlenmekte böylece bankacılık sektöründe sağlamlık göstergesi olarak kabul edilen sermaye yeterliliği rasyosu, aktif kalitesi rasyosu, karlılık rasyosu ve likidite rasyosunun genel ortalamalarının kriz dönemlerinde gösterdiği değişim ortaya koyulmaktadır.

2.LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmada, bankacılık sektöründe sağlamlık göstergeleri olarak kabul edilen sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi rasyosu kullanılarak özel sermayeli bankalar ile kamu sermayeli bankaların yıllık değişimleri analiz edilmiştir. Bankaların rasyo değerleri göz önünde tutularak ekonomik krizlerden etkilenme oranı izlenmiştir. Çalışmayla ilgili literatürde yapılan araştırmalar bibliyometrik analiz tekniği kullanılarak araştırılmıştır.

Bibliyometrik araştırma bilimsel amaçlı çalışmaların, yayınların farklı yöntemlerle analiz edilerek sonuçlarının ve etkinliklerinin ölçülmesini sağlamaktadır. Bibliyometrik analiz ile bir ülkenin bilimsel yayın politikası araştırılabileceği gibi herhangi bir kurum veya araştırmacının yayın performansı da ölçülebilmektedir. Bu doğrultuda bibliyometrik analizler; herhangi bir çalışmanın kendisinden sonraki çalışmaları ne ölçüde etkilediğinin ölçülmesiyle değerlendirici nitelik taşıyabileceği gibi belirli dönemde yayımlanan toplam yayın sayısının ortaya konulmasıyla tanımlayıcı nitelik de taşıyabilmektedir (Alkan & Özkaya, 2015).

Çalışmada, Türkiye’de 1990-2015 yılları arasındaki zaman diliminde ekonomik krizlerde bankacılık sektörünün nasıl etkilendiğinin ortaya konulması amacıyla literatürdeki ilgili çalışmalar incelenmiştir. Çalışmanın konusu olan “Ekonomik Kriz” ile ilgili 1990-2017 yılları arasındaki literatür bibliyometrik analiz ile incelenmiş ve tanımlayıcı sayısal bilgilere aşağıda yer alan Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1: 1990-2017 Yılları Arasındaki Literatürde Ekonomik Krizi Konu Alan Yayınlarla Ait Sayısal Bilgiler

Konu	Yayın Sayısı
1990-2017 Yılları arası yayımlanan Ekonomik Krizi konu alan makaleler	740
1990-2017 Yılları arası yayımlanan Ekonomik Krizi konu alan tezler	48
1990-2017 Yılları arası yayımlanan Ekonomik Krizi konu alan kitaplar	344

1990-2017 yılları arasında ekonomik krizi konu alan yayın sayısı 1132 adettir. Bu çalışmalardan 740 adeti makale, 48 adeti lisansüstü tezi ve 344 adeti kitaplardan oluşmaktadır. Ancak, ilgili çalışmalarda krizlerin ortaya çıkışından önce ve ortaya çıktıktan sonraki sürece ilişkin stratejik yönetimine ilişkin öneride bulunulmadığı dikkat çekmektedir. Bunun altında yatan en önemli nedenin günümüzde yaşanan krizlerin yapısının geçmiş dönemdeki krizlerden oldukça farklı özellikler sergilemesi olduğu söylenebilir.

Finansal sistem içerisinde piyasalarda dengesizliklere yol açan kırılganlık ile ilgili literatür incelendiğinde;

Korkmaz v.d.'nin (2016) çalışmalarında, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 19 banka incelenerek finansal kırılganlığa sebep olan değişkenler bulunmaya çalışılmış ve bu değişkenlerin uzun vadedeki etkileri araştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda finansal kırılganlık ile yoğunlaşma arasında çift yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Barışık ve Demirel (2014) kırılganlığı etkileyen faktörlerin belirlenmeye çalışıldığı çalışmalarının sonucunda Türkiye’de bankacılık sektöründe kırılganlığı döviz kuru baskısının ve CDS (Credit Default Swap) primlerinin arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Demir ve Çakır (2015) çalışmalarında, Türk bankacılık sektöründe finansal istikrarı sağlamak için yapılan düzenlemeler incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda 2001 krizi sonrasında çıkarılan düzenlemelerin sektörün krize karşı dayanıklılığını arttırdığı ve G20 ülkeleri arasında karlılıklarına bakıldığında Türkiye’de daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür.

Artar ve Saridoğan (2012) çalışmalarında, 2007 yılında başlayan küresel finansal krizin Türk bankacılık sektörünün mali yapısına etkilerini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda 2001 krizi sonrasında bankacılık sektöründe yapılandırılmaya gidilmesi ile 2008 küresel krizinin daraltıcı etkisinin güçlü bir mali performansla atlatıldığı ortaya konulmuştur.

Çalışmanın uygulama kısmında kullanılan, mali analiz yöntemi olan oran analizleri ile ilgili bu zamana dek yapılan çalışmalar incelendiğinde;

Güneş (2015) çalışmasında, bankacılık sektöründe karlılığı belirleyen faktörleri saptamaya çalışmıştır. Finansal oranların karşılaştırıldığı çalışma sonucunda sermayenin özkaynak karlılığını ve aktif karlılığı önemli şekilde etkileyen değişken olduğu ortaya konulmuştur.

Ersoy (2013) çalışmasında, Basel Komitesinin standartları ile Türkiye’deki bankacılık sistemindeki uygulamaları karşılaştırmıştır. Çalışmanın sonucunda BDDK’nın yayınladığı rapora göre 2011 itibarıyla %17,9 düzeyinde olan sermaye yeterliliğinin uluslararası otoriteler tarafından önerilen %8 oranının çok üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Aytekin ve Sakarya (2013) çalışmalarında, 2001 ve 2008 krizinin Türk bankacılık sektörüne yansımalarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. CAMELS (Capital, Asset Quality, Management, Earnings, Liquidity, Sensitivity) analizi ile değerlendirilen çalışma sonucunda mevduat bankalarının performanslarında kriz öncesi ve sonrasında anlamlı bir farkın olmadığını ortaya koymuşlardır.

Poyraz (2012) çalışmasında, bankacılık sektöründe aktif kalitesi ile karlılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda Türk Bankacılık Sektöründe optimal kredi düzeyinin çoğu dönemde göz ardı edilerek kredi-risk dengesine bakılmaksızın karlılığın ön planda tutulmaya çalışıldığını göstermektedir.

Güven (2010) bankaların kredilendirme süreç ve uygulamalarında ihtiyaç duyulan kredi risk derecelendirilmesi faaliyetleri ve yöntemlerini incelemiştir. Çalışmada kredi derecelendirilmesinin; sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi rasyosu için bakıldığında bankalar açısından önemli bir uygulama olduğu görülmüştür.

Bankacılık sektörünün sermaye yapısına göre karşılaştırıldığı çalışmalar ele alındığında;

Kök ve Ay (2017) veri zarflama analizi kullanılarak Türkiye’de bankacılık sektörünün 2007-2009 döneminde mali etkinliklerini incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda özel ve yabancı sermayeli bankalara göre kamu sermayeli bankaların daha etkin olduğu tespit edilmiştir.

Ege v.d.'nin (2015) çalışmalarında, performans değerlendirme modeli olan CAMELS kullanılarak Türk Bankacılık sektöründeki bankaların 2002-2010 yılları arasındaki verileri göz önünde bulundurularak mali durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda özel sermayeli bankaların karlılıklarının, kamu sermayeli bankaların piyasa risklerine karşı duyarlı oldukları, yabancı sermayeli bankaların ise, aktif kalitesi ve likidite açısından daha iyi durumda oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Gülen (2015) çalışmasında, kamu ve özel sermayeli bankaların finansal performanslarını 2001 krizi öncesi ve sonrası dönemler olarak ayrı ayrı incelemiştir. Çalışmada, 2001 krizi sonrası yeniden yapılandırma programı olan “Güçlü ekonomiye geçiş” programı sonucunda kamu sermayeli bankaların büyük oranda gelişme gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gümüş ve Nalbantoğlu (2015) çalışmalarında, Türk Bankacılık Sektörünün performanslarına küresel ve/veya yerel krizlerin etkileri araştırılmıştır. Ulusal sermayeli bankaların yüksek karlılıkları ve güçlü sermayeleri ile ilk sırada yer aldıkları, 2001 krizi sonrası aktif rasyosunu iyileştiren kamu sermayeli bankaların ikinci sırada yer aldıkları görülmüştür. Çalışmada, yabancı sermayeli bankaların kullandıkları krediler içerisinde takipteki kredilerin oranının artmasının yabancı sermayeli bankaların karlılık ve yönetim kalitesini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Güney ve Ilgın (2015) finansal krizler sonucu oluşan rekabetin bankacılık sektörüne etkisini araştırdıkları çalışmalarında, 2002-2012 yılları arasındaki dönemde yabancı sermayeli bankaların

performanslarının olumlu gelişme gösterdiği, özel sermayeli bankaların ise performanslarının olumsuz gelişme gösterdiği anlaşılmıştır.

Demirel v.d.'nin (2013) çalışmalarında, Türkiye'deki yabancı, özel ve kamu sermayeli bankaların karlılıkları farklı açılardan incelemiştir. Bankaların faaliyet oranları ile karlılık göstergeleri panel veri analizi ile karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda kamu sermayeli bankaların karlılıklarının yabancı ve özel sermayeli bankalara göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uçkun ve Girginer (2011) çalışmalarında, kamu ve özel bankaların performanslarını kendi aralarında oran analizi ile karşılaştırmışlardır. Çalışma sonucunda kamu sermayeli bankalardan Ziraat Bankasının, özel sermayeli bankalardan ise Anadolubank'ın performans bakımından ilk sırada yer aldığı görülmüştür.

Çalışmayla ilgili yabancı kaynaklar incelendiğinde;

Iftikhar (2015) çalışmasında finansal liberalizasyon ve bankacılık düzenlemelerinin finansal kırılganlığa etkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda bankacılık düzenlemeleri ile kırılganlığın ters orantılı olduğunu, artan işsizlik ve borçluluğun kırılganlığı tetiklediğini ileri sürmektedir.

Tan ve Floros (2012) çalışmalarında Çin'de faaliyet gösteren örnek 101 banka üzerinden enflasyonun banka karlılığına etkilerini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda karlılık değişkeni ile enflasyon arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Barry v.d. (2011) çalışmalarında Avrupa'da faaliyet gösteren bankaların sermaye yapıları ve karlılıkları karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda kamu bankaları tarafından kredilerin temerrüde düşme ve geri ödenmemeye risklerinin görece olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kosmidou (2008) çalışmasında 1990-2002 yılların arasındaki Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde, Yunan bankalarının performanslarını belirlemeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda, gayri safi yurt içi hasılanın yükselmesi ortalama varlık karında olumlu etkiye sahipken enflasyon üzerinde olumsuz etki yarattığı ortaya konulmuştur.

Lannotta v.d. (2007) çalışmalarında 15 Avrupa ülkesinden seçtiği örnek 181 banka ile mülkiyet yapılarına göre karlılıkları ve maliyet etkinliklerini ölçmüşlerdir. Çalışma sonucunda kamu sermayeli bankaların özel sermayeli bankalara göre daha düşük karlılık düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tarawneh (2006) çalışmasında Ummanda faaliyet gösteren beş ticari bankanın performansını karşılaştırmaya çalışmıştır. Çalışma sonucunda toplam sermaye, mevduat ve varlıkları yüksek olan bankaların daha yüksek karlılık gösterdiği anlaşılmıştır.

Goodhart v.d. (2006) çalışmalarında düzenleyici para politikalarının finansal kırılganlığa etkilerini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda finansal istikrar ve ekonomik verimlilik arasındaki denge ortaya çıkarılmıştır.

Claessens ve Laeven (2005) çalışmalarında finansal sektörde rekabet ve firmaların dış finansmana erişimlerinin büyümeye etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda uluslararası bankacılık sektöründe rekabetin gelişmesinin bankacılık sektörüne bağımlılığı yüksek olan imalat sektörünü de geliştireceğini öne süremektedirler.

Mohan ve Ray (2004) çalışmalarında kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların performansları ile kar maksimizasyonu arasındaki ilişkiyi karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda çeşitli finansal reformlarla yapılan düzenlemeler sonucunda kamu ve özel sermayeli bankaların performanslarında yakınlaşma olduğu saptanmıştır.

Diamond ve Rajan (2001) çalışmalarında fon talep edenler ve fon sağlayanlar açısından kırılganlığı ele almışlardır. Sermaye yeterliliği, dar bankacılık ve konvertibilite (ülke parasının uluslararası ticari işlemlerde değişim aracı olarak kullanılabilmesi) süspansiyonları gibi istikrar politikalarının likiditeyi azaltabileceğini ortaya koymuşlardır.

Altunbas v.d. (2001) çalışmalarında Alman bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaları sermaye yapılarına göre karşılaştırıp karlılık ve verimliliklerini ölçmeye çalışmışlardır. Çalışma sonucunda kamu sermayeli bankaların özel sermayeli bankalara göre maliyet avantajına ve yüksek karlılığa sahip olduğunu ortaya koymuşlardır.

Boyd v.d. (2001) çalışmalarında, enflasyondaki artışın finans sektörüne etkilerini değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda enflasyonla özkaynak getirisi oranı arasında doğrudan ilişki bulunamamış ancak nominal hisse senedi getirileri ile enflasyon arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.UYGULAMA

Finansal tablo analizleri işletmelerin tablolarının analiz edilebilmesini sağlamaktadır. Ayrıca işletmenin gelecek planlarını belirlemesini, faaliyetlerin etkinliğinin ölçülmesini, işletmenin borç ödeme gücünün ortaya konmasını ve belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını tespit etmekte kullanılmaktadır (Okka, 2010).

Finansal tablolarda analiz; yüzde yöntemi (dikey) ile analiz, oran (rasyo) analizi, karşılaştırmalı analiz (yatay) ve eğilim yüzdeleri yöntemi (trend) analizi olmak üzere 4 şekilde yapılmaktadır. Bu çalışmada, finansal yapı oranlarından sermaye yeterliliğini ölçmek amacıyla 2006 yılından beri kullanılan 5 sermaye yeterliliği rasyosundan biri olan bankanın kaynaklarının yüzde kaçının bankanın sahip(leri) tarafından sağlandığını gösteren özkaynak rasyosu hesaplanmıştır. Bu rasyo, özellikle uzun vadeli kredi kullandıran kreditorler için işletmenin mali gücünü gösterir. Özkaynak rasyosunun yüksek olması tercih edilir.

Aralarında ilişki bulunan finansal kalemlerin aralarında oran kurularak ilişkinin matematiksel karşılığı çıkarılmaktadır. Bu yöntem geçmiş dönemlerin oranlarıyla ve sektördeki diğer şirketlerin oranlarıyla karşılaştırma yapabilmeyi ve uluslararası oranlarla mukayese yapabilmeyi sağlamaktadır. (Büker, Aşıkoğlu, & Güven, 2011).

Çalışmada bankacılık sektöründe faaliyet gösteren özel ve kamu sermayeli bankaların rekabet gücü, kırılabilirlikleri ve likidite riskleri veriler üzerinden sermaye yeterliliği rasyolarından özkaynak rasyosu ve aktif kalitesi rasyosu aracılığıyla incelenmiştir.

Banka yönetimi ve hissedarlar tarafından bankaların finansal yapıları sağlamlık açısından incelendiğinde en önemli faktörlerden biri olarak sermaye yeterliliği oranı görülmektedir. Bu oran yükseldiğinde risk olmadığı için beklenen getiri talebi azalmakta ve oran düştüğünde beklenen getiri talebi artmaktadır (Selçuk & Tunay, 2014).

$$\text{Özkaynak Rasyosu} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Aktiflerin Toplamı}}$$

Aktif kalitesi rasyosu, bankanın varlıklarının durumunu ortaya koyan rasyodur. Aktif kalitesini belirlemede birçok kalite belirleme yöntemi kullanılır. Bu yöntemler başında Türkiye Bankalar Birliği'nin belirlediği yöntemler ve Basel Kriterlerinde belirlenen yöntemler gelmektedir. Bu oran kullanılarak bankaların kredi riski düzeyi, kredi limitleri ve kredilerin tahsilatındaki başarısı incelenir (Türker Kaya, 2001).

$$\text{Aktif Kalitesi Rasyosu} = \frac{\text{Toplam Kredi ve Alacaklar}}{\text{Aktiflerin Toplamı}}$$

Araştırmada kullanılan veriler TBB'nin resmi web adresinde yayınlanan verilerden derlenmiştir. Toplanan veriler Microsoft Excel programı üzerinde finansal tablo analiz tekniklerine göre oranlamaları yapılarak araştırmada kullanılacak olan rasyolar bulunmuştur.

Çalışma kapsamında incelenen Aktif Kalitesi, Karlılık, Likidite ve Sermaye Yeterliliği rasyoları bakımından ele alınan bankalar arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla her bir rasyo için bankalar Kruskal Wallis (K-W) testi ile karşılaştırılmıştır. Kruskal Wallis testi uygulanmasının nedeni gözlem değerlerinin varyans analizinin varsayımlarını sağlamamış olmasıdır. Kruskal Wallis testinde her bir rasyo için bankalar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0.0001$). Farklı olan bankaları ifade etmek amacıyla Mann Withney U testi uygulanmıştır. Aynı seviye önemli bulunan bankalar üst indislerinde aynı harf ile belirtilmiştir. Verilerin tanımlayıcı istatistikleri olarak ortalama (ort.), standart sapma (std. Sap.), ortanca (median), çeyreklikler açıklığı (IQR), en düşük (min.) ve en yüksek (max.) değerleri verilmiştir.

İncelenen dört rasyo bakımından bankaların benzerlikleri hiyerarşik kümeleme yöntemlerinden Ward kümeleme analizi ile Öklid uzaklığı ile elde edilmiştir. Benzerlikler dendogram ile gösterilmiştir. Çalışma bulgularının istatistiksel analizinde SAS 9.3 yazılımı kullanılmıştır.

Türk finans sistemi Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana birçok kriz atlatmıştır. Dünyada da etkisi hissedilen krizlerin Türkiye'de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kamu ve özel bankaların mali tablolarına yansımaları finansal analiz teknikleri ile ortaya çıkarılmıştır.

Mali tablolar üzerinde ulaşılan veriler 1990 yılından 2015 yılına kadar yıllık dönem sonu durumlarını yansıttığı için Türkiye'de yaşanan ekonomik krizlerin etkileri geniş yelpazede görülebilmektedir.

Araştırmada sermaye yapılarına göre sınıflandırılan bankalar arasında kamu sermayeli bankalar ve özel sermayeli bankalar incelenmiştir.

Tablo 2: TBB'de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankalar

Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş. (Anonim Şirketi)
	Türkiye Halk Bankası A.Ş.
	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. (Türkiye Anonim Ortaklığı)
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Adabank A.Ş.
	Akbank T.A.Ş.
	Anadolubank A.Ş.‡
	Fibabanka A.Ş.
	Şekerbank T.A.Ş.
	Turkish Bank A.Ş.
	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
	Türkiye İş Bankası A.Ş.
	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Aşağıda yer alan Tablo 3'te, çalışma kapsamında incelenen 12 bankanın 26 yıllık süreçteki özkaynak rasyosu verilmektedir. Tablo incelendiğinde çalışma kapsamında incelenen 12 bankanın özkaynak rasyolarında 1994 yılında başlayan aşağı yönlü bir hareket gözlenmektedir. Bu hareket özel sermayeli bankalarda daha dikkat çekici iken kamu sermayeli bankalarda da aşağı yönlü hareket göze çarpmaktadır. Özkaynak rasyosunda yaşanan aşağı yönlü bir hareketin risk artışına işaret ettiği tüm literatürde kabul görmektedir. 1993 yılında başlayarak 1994 yılında da devam eden kısa süreli ancak etkisi oldukça olumsuz olan krizin Avrupa'da patlak veren para piyasası kargaşasının neticesinde yaşanan olumsuzluklardan kaynaklandığı görülmektedir.

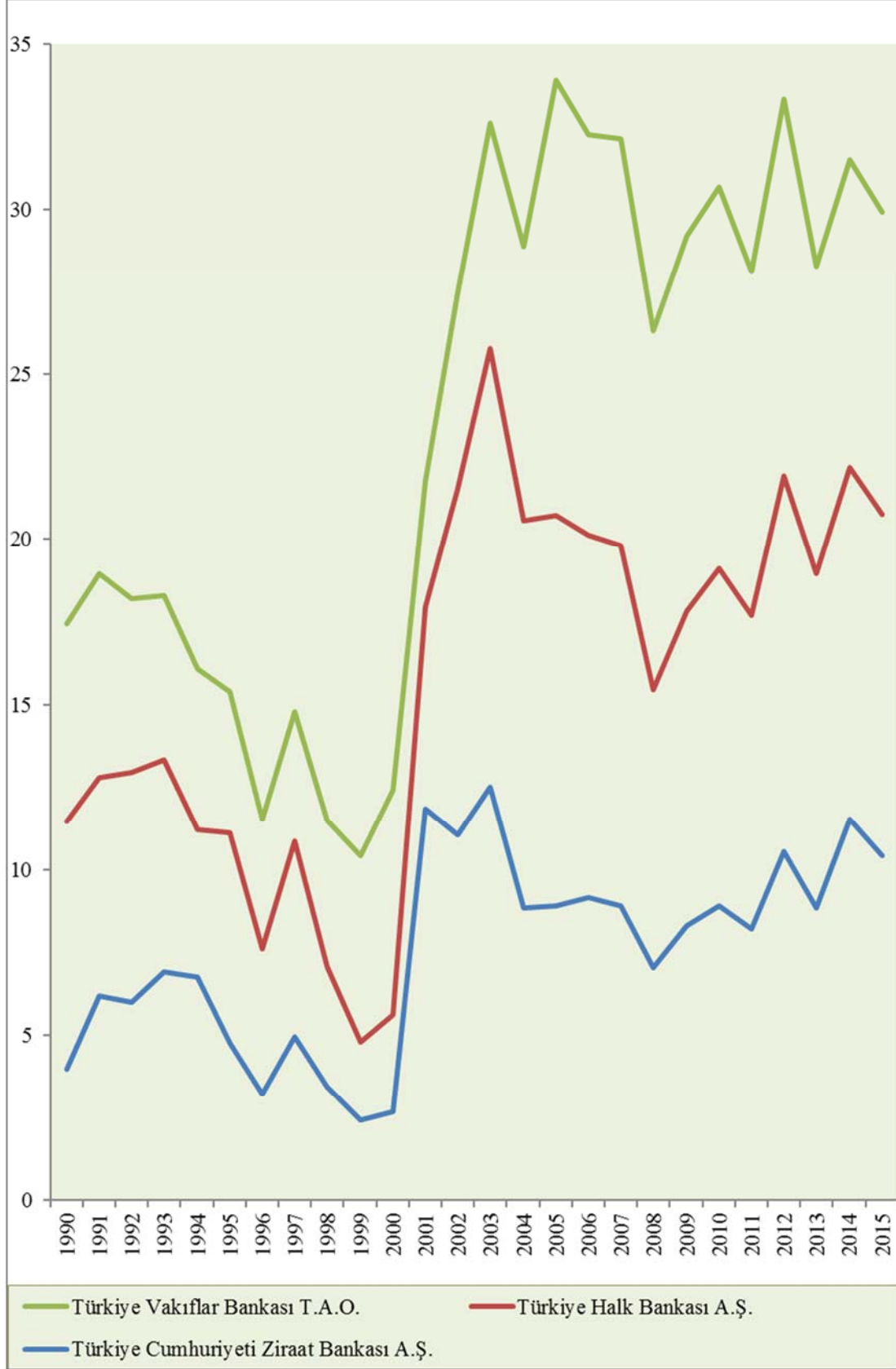
Tablo 3. TBB'de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Özkaynak Rasyoları.

Bankalar	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Adabank A.Ş.	Akbank T.A.Ş.	Anadolubank A.Ş.	Fibabanka A.Ş.	Şekerbank T.A.Ş.	Turkish Bank A.Ş.	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Türkiye İş Bankası A.Ş.	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
Yıllar												
1990	3,97	7,49	5,97	22,95	12,90		7,80	9,88	14,40	11,62	7,99	5,59
1991	6,20	6,60	6,15	20,96	12,12		13,46	9,69	14,75	8,88	8,94	6,45
1992	6,00	6,96	5,24	22,39	9,92		12,09	8,38	11,22	10,57	8,17	6,55
1993	6,91	6,41	4,97	22,64	9,00		2,75	7,22	16,30	8,35	8,49	5,25
1994	6,77	4,44	4,87	28,91	7,05		5,06	10,58	13,24	7,01	6,94	6,15
1995	4,77	6,34	4,28	20,16	9,10		8,94	11,87	9,38	6,95	7,73	6,08
1996	3,23	4,39	3,93	10,27	10,41		17,38	9,13	8,92	3,98	7,12	7,68

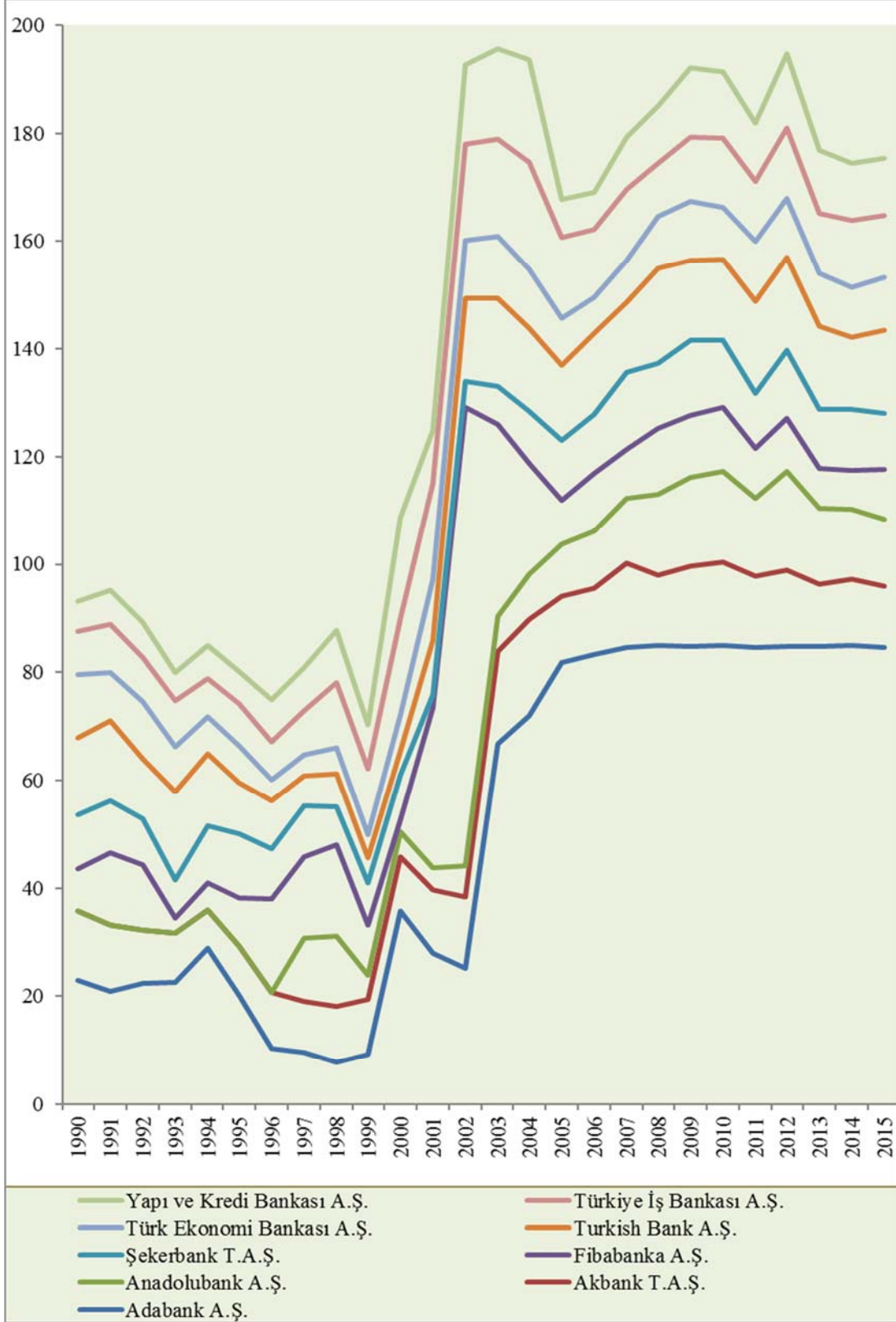
‡ AnadoluBank A.Ş.'nin kuruluş yılı 1997 olduğu için verileri 1997 yılından itibaren başlamaktadır.

1997	4,97	5,90	3,92	9,54	9,50	11,66	15,16	9,31	5,66	3,84	8,25	8,00
1998	3,43	3,65	4,43	7,68	10,50	13,00	16,79	7,16	6,00	4,86	12,01	9,80
1999	2,42	2,39	5,61	9,29	10,10	4,56	9,20	7,90	4,62	4,23	12,22	8,20
2000	2,69	2,94	6,78	35,79	10,04	4,66	2,24	8,33	4,40	6,77	17,75	18,75
2001	11,86	6,09	3,82	27,89	11,82	4,02	29,69	2,48	10,07	11,29	17,73	9,93
2002	11,04	10,50	5,96	25,11	13,29	5,79	84,98	4,74	15,45	10,78	17,90	14,55
2003	12,50	13,26	6,85	66,70	17,10	6,61	35,67	6,96	16,30	11,46	18,05	16,82
2004	8,85	11,70	8,32	72,01	17,84	8,23	20,75	9,50	15,43	11,06	19,84	18,84
2005	8,91	11,82	13,16	81,89	12,13	9,65	8,13	11,15	14,01	8,65	15,19	7,03
2006	9,15	10,98	12,12	83,29	12,34	10,59	10,76	10,91	15,07	6,66	12,51	6,84
2007	8,92	10,89	12,32	84,60	15,54	12,12	9,11	14,20	13,07	7,71	13,22	9,74
2008	7,05	8,39	10,87	84,88	13,09	15,05	12,21	12,13	17,67	9,66	9,69	10,75
2009	8,31	9,50	11,39	84,82	14,89	16,48	11,39	13,95	14,83	10,95	11,92	12,81
2010	8,90	10,21	11,57	84,93	15,52	16,83	11,90	12,32	15,17	9,53	12,91	12,17
2011	8,20	9,48	10,43	84,55	13,14	14,54	9,38	10,15	17,10	11,06	11,09	10,82
2012	10,54	11,38	11,40	84,80	14,06	18,43	9,81	12,57	17,31	11,04	12,95	13,80
2013	8,85	10,11	9,31	84,73	11,61	14,07	7,46	10,98	15,29	9,90	11,20	11,63
2014	11,53	10,64	9,34	85,05	12,22	12,96	7,29	11,29	13,33	9,37	12,33	10,56
2015	10,42	10,35	9,17	84,57	11,37	12,40	9,27	10,35	15,57	9,67	11,62	10,48

Grafik 1: Grafik 1: Kamu Bankalarının 1990-2015 Yılları Arası Özkaynak Rasyosu Oranının Yığılması

Grafik 2. Özel Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Özkaynak Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi

Tablo 3'e çıkarılan kamu ve özel sermayeli bankaların 1990-2015 yılları arası özkaynak rasyosu genel ortalaması 13,94 olarak bulunmuştur. Seçilen yılların özkaynak rasyosu ortalamaları yıl bazlı incelendiğinde en düşük ortalamanın 6,73 ile 1999 yılında en yüksek rasyo ortalamasının ise 19,02 ile 2003 yılında olduğu tespit edilmiştir.

Basel I, sermaye yeterliliği oranının minimum % 8 olması gerekliliği ile bankacılık sektörünün denetimi anlamında bir ilki oluşturmaktadır. 1996 yılında, sermaye yeterliliği ile ilgili bu standardın kapsamı genişletilerek piyasa riski de standarda eklenmiştir. Türkiye Basel I kriterlerini benimsemiş ve 1989 yılından itibaren aşamalı olarak uygulamıştır. 2001 yılından itibaren sermaye yeterliliği hesaplamalarına piyasa riskinin ilave edilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Küresel rekabet ortamının bir getirisi olarak genişleyen mali piyasalar ile banka işlemlerinin karmaşıklaşması sonucu Basel II kriterleri ortaya çıkmıştır. Basel II kriterlerinde Basel I'de olduğu gibi sermaye yeterliliğinin minimum % 8 oranı değişmezken hesaplamalarda operasyonel risklerin dikkate alınması zorunlu hale getirilmiştir. Türkiye'de sermaye yeterliliği hesaplamaları ile ilgili yeni düzenleme 2006 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Gerek Basel I kriterleri gerekse Basel II kriterlerinde en önemli prensip, bankaların aldıkları riskleri karşılayacak minimum düzeyde bir sermaye tutmaları için gerekli düzenlemeleri yapmalarıdır. Uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalar için sermaye yeterlilik rasyosunun Basel kriterleri çerçevesinde olması karşılaşılabilecek riskler için büyük önem taşımaktadır.

Tablo 4. TBB'de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyosu Oranları

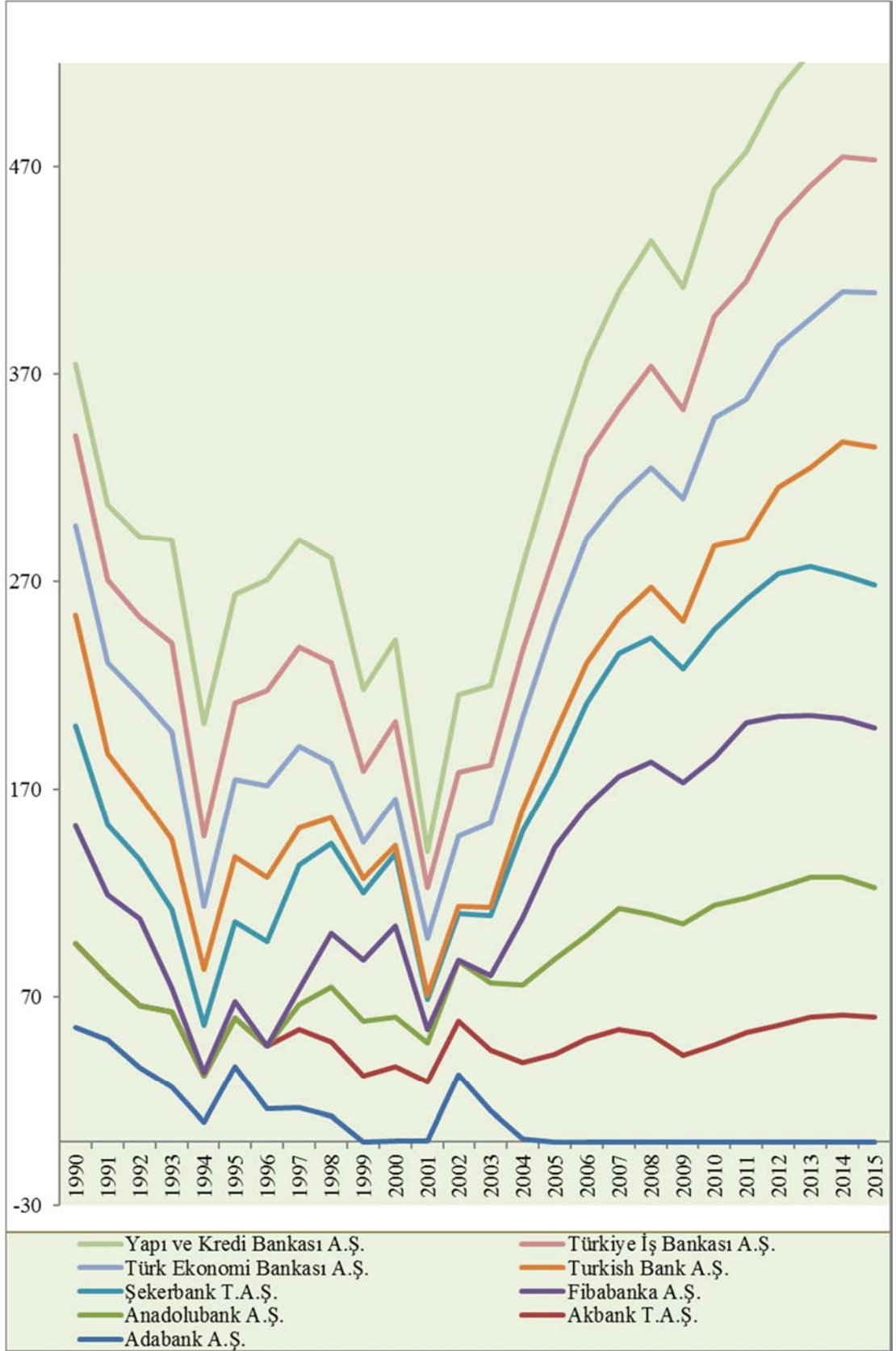
Bankalar	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Adabank A.Ş.	Akbank T.A.Ş.	Anadolubank A.Ş.	Fibabanka A.Ş.	Şekerbank T.A.Ş.	Turkish Bank A.Ş.	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Türkiye İş Bankası A.Ş.	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
Yıllar												
1990	53,32	48,96	38,26	55,32	40,10		56,65	48,45	53,46	43,06	43,36	34,14
1991	51,31	43,30	32,00	49,01	30,73		39,27	33,74	34,47	43,79	39,62	36,60
1992	54,59	37,05	28,44	35,76	30,12		41,73	28,13	31,31	47,67	37,88	38,83
1993	39,10	35,97	44,32	26,51	35,92		11,65	37,91	33,60	51,91	42,78	49,64
1994	41,86	19,28	51,81	9,27	22,32		1,76	22,91	26,83	30,34	34,04	54,14
1995	55,39	29,34	42,76	36,43	23,16		7,82	38,34	31,61	37,12	36,86	52,45
1996	47,53	25,07	40,95	15,95	30,47		0,03	49,87	30,94	44,37	46,06	53,10
1997	55,44	26,26	49,96	16,57	37,53	11,81	7,53	59,73	18,02	39,52	47,58	51,73
1998	28,97	22,76	47,83	12,32	35,92	26,52	25,80	43,38	12,36	26,45	48,35	49,97
1999	24,25	16,68	34,16	0,01	31,62	26,46	29,30	32,36	6,89	17,59	34,19	39,68
2000	26,38	13,47	47,17	0,64	35,74	23,88	43,79	34,82	3,74	22,56	37,42	39,22
2001	14,60	7,58	27,49	0,40	28,23	19,34	6,16	14,56	1,96	27,53	24,15	17,66
2002	12,64	6,93	26,61	32,48	25,69	28,87	0,45	22,51	3,64	33,79	30,49	37,64
2003	11,79	13,01	27,54	14,90	29,57	32,24	3,31	29,07	3,87	40,99	27,62	38,18
2004	16,03	16,88	33,32	1,36	37,06	37,19	32,52	41,78	10,25	44,44	32,33	40,84
2005	20,64	22,99	36,76	0,00	42,20	45,79	53,63	36,16	18,71	54,20	32,57	47,37
2006	24,16	33,83	48,72	0,00	49,48	49,81	62,41	49,80	19,65	59,79	39,65	46,03
2007	26,69	45,04	55,34	0,00	54,27	58,23	63,50	59,37	17,26	58,17	42,38	56,62
2008	29,53	50,56	58,44	0,00	51,81	57,87	73,25	59,69	24,51	57,71	48,81	60,69
2009	29,49	53,52	53,35	0,00	41,67	63,46	67,92	54,79	22,74	59,69	42,69	58,64

2010	38,00	60,73	60,65	0,00	46,73	67,43	70,93	61,63	40,26	61,76	48,74	62,06
2011	44,45	61,69	64,26	0,00	52,64	64,57	84,72	59,10	29,36	67,34	56,67	62,70
2012	43,86	60,85	65,15	0,00	56,24	66,39	82,58	68,70	41,38	68,19	61,07	62,01
2013	53,51	60,63	64,03	0,00	60,24	67,37	77,73	72,11	47,60	71,40	64,27	64,51
2014	57,32	65,48	66,10	0,00	61,32	65,94	76,97	69,06	64,02	72,06	65,56	67,32
2015	61,69	67,51	67,66	0,00	60,37	62,14	76,98	68,50	67,03	73,95	64,53	67,51

Grafik 3: Kamu Bankalarının 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi

Grafik 4: Özel Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafık İle Gösterimi

Tablo 4'e çıkarılan kamu ve özel sermayeli bankaların 1990-2015 yılları arası aktif kalitesi rasyo oranlarının genel ortalaması 39.41 olarak bulunmuştur. Seçilen yılların aktif kalitesi rasyo ortalamaları yıl bazlı

incelendiğinde en düşük ortalamasının 15.81 ile 2001 yılında en yüksek rasyo ortalamasının ise 61.49 ile 2015 yılında olduğu tespit edilmiştir.

Aktif kalitesi rasyosu bakımından 12 adet banka değerlendirildiğinde bankaların arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.0001$). Tablo 1’de Aktif kalitesi rasyoları için Tanımlayıcı İstatistikler, Kruskal-Wallis Analizi ve Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde, en düşük aktif kalitesi rasyosu ortalaması Adabank’ta gözlemlenmiş olup Turkish Bank aktif kalitesi rasyosu ortalaması 26.75 olarak elde edilmiştir. Adabank ve Turkish Bank dışında kalan on banka için aktif kalitesi rasyosu ortalaması istatistiksel olarak aynı önem düzeyinde belirlenmiştir. Sonuç olarak aktif kalitesi rasyoları için üç farklı seviye belirlenmiştir. Aktif kalitesi rasyosu en yüksek olan banka Yapı ve Kredi Bankası olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Aktif Kalitesi Rasyosu için Tanımlayıcı İstatistikler ve Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

Banka	N	Ort.	Std Sap.	Median	IQR	Min	Max	K-W Khi-Kare	p
Adabank	26	11.81 ^C	16.96	0.52	16.57	0.00	55.32	71.716	P<0.0001
Akbank	26	40.43 ^A	12.07	37.30	21.34	22.32	61.32		
Anadolubank	19	46.07 ^A	19.20	49.81	38.05	11.81	67.43		
Fibabanka	26	42.25 ^A	30.07	42.76	63.11	0.03	84.72		
Yapı ve Kredi Bankası	26	49.59 ^A	12.26	50.85	21.47	17.66	67.51		
Türkiye İş Bankası	26	43.45 ^A	11.50	42.54	14.55	24.15	65.56		
Şekerbank	26	46.02 ^A	16.38	45.92	25.95	14.56	72.11		
Türk Ekonomi Bankası	26	48.28 ^A	16.21	46.06	22.67	17.59	73.95		
Turkish Bank	26	26.75 ^B	18.01	25.67	22.11	1.96	67.03		
Türkiye Vakıflar Bankası	26	46.66 ^A	13.43	47.50	24.28	26.61	67.66		
Türkiye Halk Bankası	26	36.36 ^A	19.49	34.90	34.24	6.93	67.51		
T.C. Ziraat Bankası	26	37.02 ^A	15.69	38.55	29.07	11.79	61.69		

Tablo 2 incelendiğinde karlılık rasyosu için incelenen bankalar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.0001$). En yüksek karlılık rasyosu Akbank’ta gerçekleşirken en düşük karlılık rasyosu Fibabanka’da gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Adabank, Fibabank ile istatistiksel olarak benzer önem seviyesinde en düşük karlılık rasyosuna sahip bir banka olarak değerlendirilmiştir. Türk Ekonomi Bankası, Türkiye İş Bankası, T.C. Ziraat Bankası, Turkish Bank, Yapı ve Kredi bankası ile Türkiye Vakıflar Bankası istatistiksel olarak benzer önem seviyesinde bulunmuştur. Ayrıca standart sapmalar incelendiğinde karlılık rasyosu bakımından en yüksek değişkenlik Fibabankta gerçekleşirken en az değişkenlik T.C. Ziraat Bankası’nda meydana gelmiştir. Bununla birlikte çalışmada takip edilen 26 yılda Türkiye İş Bankası karlılık rasyosunda hiç negatif değerde olmamıştır.

Tablo 2. Karlılık Rasyosu için Tanımlayıcı İstatistikler ve Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

Banka	N	Ort.	Std Sap.	Median	IQR	Min	Max	K-W Khi-Kare	p
Adabank	26	-2.22 ^{CD}	14.85	0.46	3.82	-63.24	15.17	36.564	P<0.0001
Akbank	26	4.01 ^A	2.40	2.92	4.27	-0.09	8.23		
Anadolubank	19	1.59 ^B	2.10	1.91	1.33	-6.52	3.14		
Fibabanka	26	-4.19 ^D	29.95	0.73	6.48	-146.10	26.37		
Yapı ve Kredi Bankası	26	1.54 ^B	3.63	1.89	2.36	-12.55	5.85		
Türkiye İş Bankası	26	2.22 ^B	2.06	1.70	1.53	-4.65	6.01		
Şekerbank	26	1.22 ^C	2.19	1.48	1.08	-8.40	4.41		

Türk Ekonomi Bankası	26	2.51 ^B	2.24	1.52	2.14	-0.83	9.35
Turkish Bank	26	1.81 ^B	2.23	0.85	2.71	0.00	7.37
Türkiye Vakıflar Bankası	26	1.51 ^{BC}	1.92	1.50	1.31	-6.71	4.21
Türkiye Halk Bankası	26	1.30 ^C	1.72	1.33	1.76	-5.83	3.41
T.C. Ziraat Bankası	26	1.85 ^B	1.45	1.67	2.43	-0.24	5.13

Tablo 3’de sermaye yeterliliği rasyosu için tanımlayıcı istatistikler ve Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmiştir. Sermaye yeterliliği rasyosu bakımından bankalar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.0001$). En yüksek sermaye yeterliliği Adabank’ta gerçekleşirken Fibabank bunu takip etmiştir. Ancak bu iki bankada standart sapma bakımından en yüksek değerlere sahiptir. Yani değişkenlik çok yüksek bulunmuştur. Kamu bankaları ise sermaye yeterliliği bakımından özel bankalara göre daha düşük ortalama ve medyan değerlerine sahip olmuştur.

Tablo 3. Sermaye Yeterliliği Rasyosu için Tanımlayıcı İstatistikler ve Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

Banka	N	Ort.	Std Sap.	Median	IQR	Min	Max	K-W Khi-Kare	p
Adabank	26	51.17 ^A	32.33	51.25	62.21	7.68	85.05	125.576	P<0.0001
Akbank	26	12.18 ^{BC}	2.59	12.13	3.19	7.05	17.84		
Anadolubank	19	11.14 ^{BC}	4.44	12.12	7.93	4.02	18.43		
Fibabanka	26	14.95 ^B	16.08	10.29	7.03	2.24	84.98		
Yapı ve Kredi Bankası	26	10.20 ^{BC}	3.90	9.87	5.33	5.25	18.84		
Türkiye İş Bankası	26	12.07 ^{BC}	3.76	11.97	4.73	6.94	19.84		
Şekerbank	26	9.74 ^{BC}	2.66	10.02	2.96	2.48	14.20		
Türk Ekonomi Bankası	26	8.69 ^{BC}	2.47	9.45	4.00	3.84	11.62		
Turkish Bank	26	12.87 ^{BC}	4.05	14.58	5.38	4.40	17.67		
Türkiye Vakıflar Bankası	26	7.78 ^{BC}	3.10	6.82	5.90	3.82	13.16		
Türkiye Halk Bankası	26	8.19 ^{BC}	3.06	8.94	4.55	2.39	13.26		
T.C. Ziraat Bankası	26	7.55 ^C	2.96	8.26	4.18	2.42	12.50		

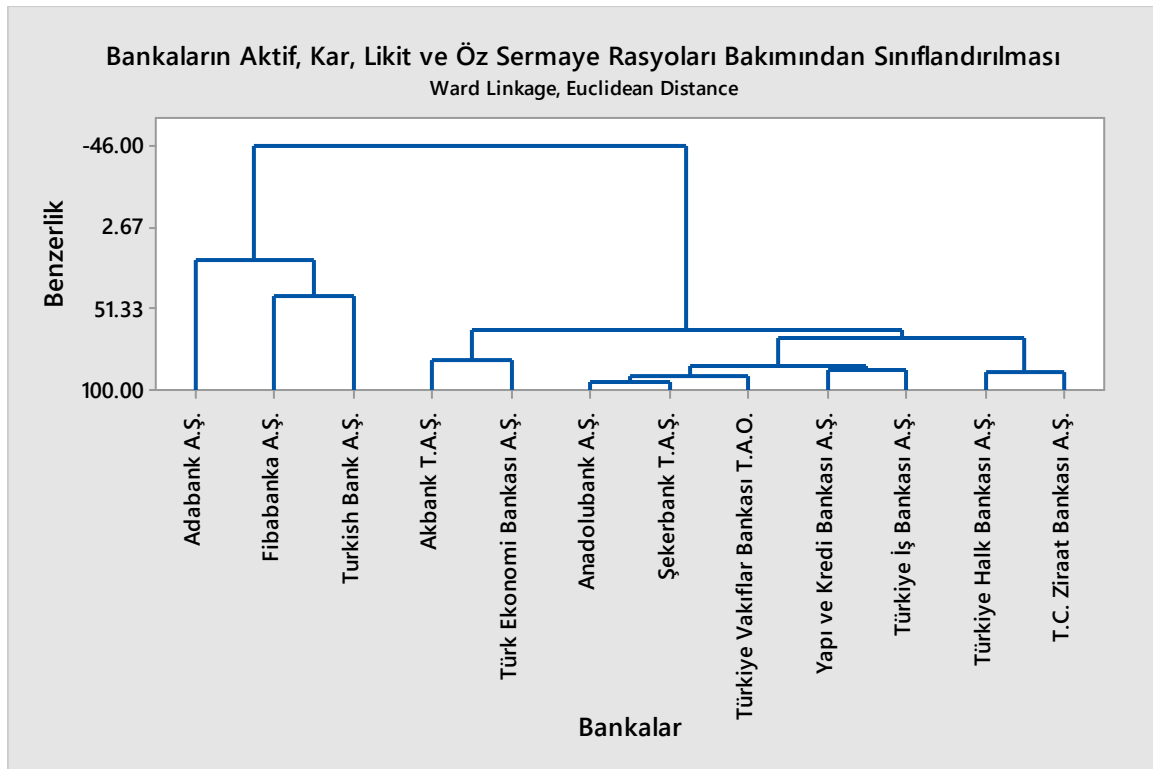
Tablo 4’te likidite rasyoları için tanımlayıcı istatistikler ve K-W analizi sonuçları verilmiştir. Bankalar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.0001$). En yüksek likidite rasyosu Adabank’ta ve Turkish Bank’ta bulunmuştur. En düşük likidite rasyosu ise Türkiye Halk Bankası ile Yapı ve Kredi Bankalarında bulunmuştur. Likidite rasyosu bakımından kamu bankalarının özel bankalara göre düşük ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Standart sapmaları, yani değişkenliği en yüksek olan bankalar ortalama likiditeleri en yüksek bankalar olmuştur. Benzer şekilde düşük likidite rasyolu bankalarda değişim daha düşük olmuştur.

Tablo 4. Likidite Rasyoları için Tanımlayıcı İstatistikler ve Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

Banka	N	Ort.	Std Sap.	Median	IQR	Min	Max	K-W Khi-Kare	p
Adabank	26	74.98 ^A	22.21	82.10	26.43	22.21	94.41	99.883	P<0.0001
Akbank	26	45.53 ^C	9.93	46.24	12.11	21.36	63.21		
Anadolubank	19	35.21 ^{CD}	19.84	27.93	31.60	12.98	82.36		

Fibabanka	26	43.18 ^C	23.80	35.56	28.83	13.36	94.53
Yapı ve Kredi Bankası	26	27.17^D	9.11	26.54	9.85	9.79	43.37
Türkiye İş Bankası	26	30.03^D	14.99	33.52	25.46	6.15	52.28
Şekerbank	26	32.66 ^{CD}	11.55	32.51	18.28	16.54	54.71
Türk Ekonomi Bankası	26	43.34 ^C	12.95	46.08	20.59	22.33	63.15
Turkish Bank	26	65.19^B	18.51	67.39	25.58	25.32	89.96
Türkiye Vakıflar Bankası	26	39.17 ^C	9.84	38.83	17.48	24.26	54.33
Türkiye Halk Bankası	26	23.71^D	9.58	20.16	16.43	6.89	41.15
T.C. Ziraat Bankası	26	33.26 ^{CD}	9.54	34.13	9.24	17.36	54.22

Şekil 1’de ele alınan 4 rasyo bakımından bankaların sınıflandırılması yapılmıştır.

Şekil 1. Kümeleme analizine göre bankaların sınıflandırılması

4.DEĞERLENDİRME

Sermaye yeterliliğini gösteren özkaynak rasyosunun düşük olması bankanın alacaklarına karşı teminat gösterememesine ve yatırımcılara karşı güven sağlayamamasına sebep olmaktadır. Bir ülkede ekonomik belirsizliğin olduğu dönemlerde risk iştahı düşük olmaktadır. Sermaye oranının düşmesi bankanın mali yapısının kötüleştiğinin, kriz dönemlerinde açık pozisyonlarını kapatabilecek sermayesinin kalmadığının göstergesidir. Firmanın aktif kalitesini ortaya koyan oranlar içinde en anlamlı olanı toplam krediler ve alacakların toplam aktifler içerisinde gösterilmesi yöntemidir. Oranın düşük olması karlılığa olumsuz yönde etki edebilmekte yüksek çıkması ise banka için yüksek risk anlamı taşımakta olup bankanın risk-getiri dengesini bozmaktadır. Aktif kalitesi oranının düşük çıkmasının bir farklı yorumlaması da reel sektörü fonlayabilme imkanının bulunmadığıdır. Bankaların piyasalardaki mevduat ihtiyacını karşılarken yüksek maliyet çıkarmaması için aktif yönetiminin etkin bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bankacılık sektörü ülke ekonomisinin performans göstergelerinden en önemlisidir. Kriz dönemlerinde finansal yapıda karşılaşılan riskler ve belirsizlikler bankacılık sektörünün incelenmesinin önemini arttırmıştır. Ayrıca sektörün finansal durumu ülkenin gelişimi ile doğrudan ilişkili olduğundan dolayı sektörün incelenmesi kamu kesimi açısından da önem taşımaktadır.

Çalışmada TBB'nin web sayfasında herkese açık olan finansal tablolardan alınan veri setleri ile özel ve kamu bankalarının 26 yıllık finansal durumlarının izlenebileceği özkaynak rasyosu ve aktif kalitesi rasyosu hesaplanmıştır. Bu rasyolar, Türk bankacılık sektöründe sermayelerine göre kamu ve özel bankaların kriz dönemlerindeki finansal değişimlerinin grafikler üzerinde kıyaslanarak izlenebilmesini sağlamıştır. Aynı zamanda sermayelerine göre gruplandırılan bankaların dönemlere göre kendi aralarındaki finansal değişim de izlenebilmektedir.

Kullanılan veri seti 26 yıllık dönemi kapsadığı için bankacılık sektörünü doğrudan etkileyen birçok kriz döneminin üzerinde durmaya olanak sağlamıştır. Özkaynak rasyosu ve aktif kalitesi rasyosunun kriz dönemlerindeki değişimleri kriz sonrası dönemler için öngörü sağlayabilecek niteliktedir. Araştırma kapsamında incelenen bankaların özkaynak rasyosu ve aktif kalitesi rasyosunun genel ortalamaları incelenmiş olup ekonomik kriz dönemlerinde finansal faaliyetleri canlandırmak amacıyla kullanılan kredilerin, aktif kalitesi oranlarını düşürücü etkisi olduğu gözlemlenmiştir.

Banka yönetimi ve hissedarlar tarafından bankaların finansal yapıları sağlamlık açısından incelenmesinde özkaynak rasyosu önemli bir araçtır. Bu rasyo aktiflerin özkaynaklara oranını gösterdiği için aktif-pasif yönetimimin başarısının ölçümünde kullanılan önemli verileri üretmektedir.

Aktif kalitesi rasyosu, bankanın varlıklarının durumunu ortaya koymaktadır. Kredi ve alacakların aktif toplamı içindeki payını gösteren bu oran bankacılık sektöründe kırılabilirliği değerlendirmek için kullanılabilir önemli bir rasyodur. Ancak, unutulmaması gereken bir diğer konu çalışmada kullanılan oranların ilk önce ayrı ayrı değerlendirilmesi ardından karşılaştırılmalı ve bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiğidir.

Aktiflerin dönem net kar-zararının aktifler içerisindeki payını gösteren karlılık rasyosu, tüm iş kollarında olduğu gibi bankacılık sektöründe de faaliyetlerin devam etmesinde kullanılan önemli bir ölçütü vermektedir.

2001 krizinde çok sayıda bankanın zarar görmesinin altında yatan “likidite sıkışıklığı” likidite rasyosu ile gözlemlenebilir. Bankaların optimum düzeyde likiditeye sahip olması olası krizlerden daha zarara uğrayarak çıkabilmesini sağlayacaktır. Bu noktada bankacılık sektöründe 2001 krizi sonrası uygulanan politikaların ve uluslararasılaşma hamlelerinin olumlu sonuçlarının günümüzdeki bankacılık sektörüne yansımaları açıkça görülmektedir.

Türk finans sisteminde kırılabilirlik sonucunda meydana gelen 2000-2001 ve 2008 kriz dönemlerinde karlılık, aktif kalitesi ve likidite rasyolarının olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür. Kriz dönemleri haricinde aktif kalitesi ve likidite rasyolarının ters yönlü eğilim gösterdiği görülmüştür.

Türk bankacılık sektöründe son 26 yıldaki özkaynak rasyosu ve aktif kalitesi rasyosunun yıllık dönemlerde değişim eğilimleri grafiklerle gösterilmesi, ileriki dönemlerde oluşabilecek belirsizliklerin önceden saptanmasında etkili olacaktır.

Oran analizleri sonucunda oluşturulan grafikler ile 1990 ve 2015 yılları arasında yaşanan finansal krizlerin bankacılık sektörüne etkileri izlenmiştir. Araştırmadaki bankalar sermayelerine göre iki gruba ayrılarak; özkaynak rasyosu ve aktif kalitesi rasyosu gruplara (özel ve kamu sermayeli bankalar) göre kıyaslandığı etkinlik grafikleri değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen bankaların özkaynak rasyosu ve aktif kalitesi rasyosunun genel ortalamaları incelenmiş olup ekonomik kriz dönemlerinde finansal faaliyetleri canlandırmak amacıyla kullanılan kredilerin, aktif kalitesi oranlarını düşürücü etkisi olduğu gözlemlenmiştir. 2001 kriz döneminde ise özkaynak rasyosu hariç tüm rasyolar olumsuz yönde etkilenmiştir.

Çalışmada Türk bankacılık sektöründe son 26 yıldaki özkaynak rasyosu, aktif kalitesi rasyolarının yıllık dönemlerde değişim eğilimleri grafiklerle gösterilmiştir. Türkiye’de 26 yıllık süreç içinde kriz dönemlerinde rasyoların değişimlerinin ortaya çıkarılması, ileriki dönemlerde oluşabilecek belirsizliklerin önceden saptanmasında etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

- Afşar, A. (2007). Finansal Gelişme ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(36), 188-198.
- Alkan, G., & Özkaya, H. (2015). Türk Muhasebe ve Finans Yazınının SSCI'da 20 Yılı. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(Nisan), 175-192.
- Altunbas, Y., Evans, L., & Molyneux, P. (2001). Bank Ownership And Efficiency. *Journal of Money, Credit and Banking*, 33(4), 926-954.
- Artar Kibritçi, O., & Sarıdoğan Atılgan, A. (2012). Küresel Finansal Krizin Türkiye'de Bankacılık Sektörü Mali Yapısına Etkileri. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Haziran(2), 1-17.
- Aytekin, S., & Sakarya, Ş. (2013). BIST'deki Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının 2001 ve 2008 Finansal Krizleri Çerçevesinde CAMELS Derecelendirme Sistemi İle Değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 25 - 58.
- Barışık, S., & Demirel, B. (2014). Finansal Kırılganlık ve Türk Bankacılık Sektörü İçin 2002-2011 Dönemi Finansal Kırılganlık Endeksi. *TİSK AKADEMİ*(1), 119-136.
- Barry, T. A., Lepetit, L., & Tarazi, A. (2011). Ownership Structure And Risk In Publicly Held And Privately Owned Banks. *Journal of Banking & Finance*, 35(5), 1327-1340.
- Boyd, J. H., Levine, R., & Smith, B. D. (2001). The Impact Of Inflation On Financial Sector Performance. *Journal of monetary Economics*, 47(2), 221-248.
- Bumin, M. (2016). Yeniden Yapılandırma Sonrası 2004-2014 Döneminde Türk Bankacılık Sektörü. *Maliye Finans Yazıları*(105), 177-222.
- Büker, S., Aşıkoğlu, R., & Güven, S. (2011). *Finansal Yönetim*. Ankara: [y.y.].
- Claessens, S., & Laeven, L. (2005). Financial Dependence, Banking Sector Competition, And Economic Growth. *Journal of the European Economic Association*, 3(1), 179-207.
- Çelik, S., & Deniz Akarım, Y. (2012). Likidite Riski Yönetimi: Panel Veri Analizi ile İMKB Bankacılık Sektörü Üzerine Ampirik Bir Uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(13), 1-17.
- Demir, Y., & Meder Çakır, H. (2015). Finansal İstikrar ve Türkiye'de Bankacılık Düzenlemeleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(33), 33-53.
- Demirel, E., Atakişi, A., & Abacıoğlu, S. (2013). Bankacılık Faaliyet Oranlarının Panel Veri Analizi Türkiye'deki Kamu, Özel Ve Yabancı Sermayeli Bankaların Durumu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 101-111.
- Demirel, E., Atakişi, A., & Abacıoğlu, S. (2013). Bankacılık Faaliyet Oranlarının Panel Veri Analizi Türkiye'deki Kamu, Özel Ve Yabancı Sermayeli Bankaların Durumu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 101-111.
- Diamond, D. W., & Rajan, R. G. (2001). Liquidity Risk, Liquidity Creation, And Financial Fragility: A Theory Of Banking. *Journal of political Economy*, 109(2), 287-327.

- Ege, İ., TopalođLu, E., & Karakozak, Ö. (2015). CAMELS Performans Deđerleme Modeli: Türkiye'deki Mevduat Bankaları Üzerine Ampirik Bir Uygulama. Niđe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi, 8(4), 109-126.
- Ersoy, H. (2013). Türk Bankacılık Sisteminde Sermaye Yeterliliği ve Basel Standartları. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi(10), 53.
- Goodhart, C. A., Sunirand, P., & Tsomocos, D. P. (2006). A Model To Analyse Financial Fragility. *Economic Theory*, 27(1), 107-142.
- Gülen, M. (2015). Bankacılık Sektöründe Kamu ve Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans), Hitit Üniversitesi, Çorum.
- Gümüş, F. B., & Nalbantoğlu, Ö. (2015). Türk Bankacılık Sektörünün Camels Analizi Yöntemiyle 2002-2013 Yılları Arasında Performans Analizi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi, 17(2), 83-106.
- Güneş, N. (2015). Banka Kârlılığının Belirleyicileri: 2002-2012 Dönemi Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir İnceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi, 20(3), 265-282.
- Güney, S., & Saka Ilgin, K. (2015). Finansal Krizlerin Bankaların Performanslarına Etkisi: Türk Mevduat Bankalarında CAMELS Modelinin İncelenmesi ve Örnek Bir Uygulama. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(3), 303-331.
- Güven, A. (2010). Kredilendirme Sürecinde Firma Derecelendirilmesi ve Sermaye Yeterliliği Rasyosu İle Aktif Kalitesi Üzerindeki Etkisi. (Yüksek Lisans), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Iftikhar, S. F. (2015). Financial Reforms and Financial Fragility: A Panel Data Analysis. *International Journal of Financial Studies*, 3(2), 84-101.
- Korkmaz, Ö., Erer, D., & Erer, E. (2016). Bankacılık Sektöründe Yoğunlaşma İle Finansal Kırılganlık Arasındaki İlişki: Türkiye Örneđi (2007-2014). *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(Ocak), 127-146.
- Kosmidou, K. (2008). The Determinants of Banks' Profits in Greece During the Period of EU Financial Integration. *Managerial Finance*, 34(3), 146-159.
- Kök, D., & Ay, O. E. (2017). 2008 Küresel Finansal Krizinin Türk Bankacılık Sektörü Etkinlik Düzeylerine Yansımaları Üzerine Bir Araştırma: 2007-2009. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 5(10), 155 - 170.
- Lannotta, G., Nocera, G., & Sironi, A. (2007). Ownership Structure, Risk And Performance In The European Banking Industry. *Journal of Banking & Finance*, 31(7), 2127-2149.
- Mohan, T. R., & Ray, S. C. (2004). Comparing Performance Of Public And Private Sector Banks: A Revenue Maximisation Efficiency Approach. *Economic and Political Weekly*(March), 1271-1276.
- Okka, O. (2010). Finansal Yönetim : Teori ve Çözümlü Problemler. Ankara: Nobel.
- Poyraz, E. (2012). Türk Bankacılık Sektöründe Optimal Kredi Düzeyinin Belirlenmesi. Determination of the Optimal Level of Lending in Turkish Banking Sector., 3(2), 41-49

- Selçuk, H., & Tunay, K. B. (2014). Ticari Banka Yönetiminin Temelleri. Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Tan, Y., & Floros, C. (2012). Bank Profitability And Inflation: The Case Of China. *Journal of Economic Studies*(6), 675. doi:10.1108/01443581211274610
- Tarawneh, M. (2006). A Comparison Of Financial Performance In The Banking Sector: Some Evidence From Omani Commercial Banks. *International Research Journal of Finance and Economics*, 3(3), 101-112.
- Türker Kaya, Y. (2001). Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi. MSPD Çalışma Raporları (6).
- Uçkun, N., & Girginer, N. (2011). Türkiye'deki Kamu ve Özel Bankaların Performanslarının Gri İlişki Analizi İle İncelenmesi. *Akdeniz University Faculty of Economics & Administrative Sciences Faculty Journal/Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(21).